

Na Titovi cesti

Nekateri so z mislimi v neki drugi državi

Naši bralci se verjetno še spomni-jo nekdanjega dolgoletnega diplomata »stare šole« Petra Toša. Če ne po drugem, po izjavi, s katero je leta 2010 pospremil imenovanje sedanje slovenske veleposlanice pri Svetem sedežu. »Tisto, kar bi morali pri izbiri kandidata v resnici upoštevati, je, da bo zastopal interese naše države. Skrajni čas je, da presežemo miselnost, da je treba v Vatikan pošiljati samo nekdanje tajnike škofov. Kadrovanje naj se izvaja v skladu z interesi slovenske države, ne pa v skladu z interesi rimskokatoliške Cerkve!« je postopek iskanja pravega kandidata oz. kandidatke pospremil Toš kot vodja kluba nekdanjih slovenskih veleposlanikov.

S to izjavo je seveda neposredno povedal, da so bili dr. Štefan Falež (veleposlanik pri Svetem sedežu v letih 1991–1997), dr. Karl Bonutti (1998–2002), dr. Ludvik Toplak (2002–2006) in dr. Ivan Rebernik (2006–2010) nič drugega kot »tajniki škofov«.

Morda je komu od bralcev ostalo v spominu tudi letošnje jezno odprto pismo, ki ga je Toš znova v funkciji vodje kluba nekdanjih slovenskih veleposlanikov januarja naslovil na poslavljajočega se ameriškega veleposlanika Josepha A. Mussomelija. Obtožil ga je nič več in nič manj kot »političnega aktivizma«, s katerim naj bi se »nedostojno« vmešaval v slovenske notranjepolitične zadeve, za kar naj ne bi imel nikakršnega pooblastila, s svojim ravnanjem pa naj bi »žalil dostojanstvo vseh zavednih državljanov kot edinih nosilcev oblasti v Republiki Sloveniji«.

OČITKI KOT BUMERANG

Zakaj omenjamo te Toševe nastope? Ker združba, ki ji predseduje, počne ravno to, kar neupravičeno očita drugim: ravna kot združba nekdanjih diktatorjevih tajnikov, zastopa interese neke druge, jugoslovanske države, in žali dostojanstvo velikega števila zavednih državljanov.

Klub nekdanjih slovenskih veleposlanikov je namreč, kot so opazili kolegi pri *Reporterju*, v sodelovanju s še nekaterimi ustanovami konec novembra povabil na predavanje predsednika republike Boruta Pahorja o temi *Usmeritve slovenske zunanje politike*. Predavanje je bilo v veliki dvorani Mednarodnega centra za promocijo podjetij (ICPE), ki ga je pošiljatelj vabila, omenjeni veleposlaniški klub, lociral na »Titovo cesto 104«. Na spletni strani ICPE je sicer jasno zapisano, da je sedež te ustanove na Dunajski 104, torej je upravičena domneva, da je preimenovanje Dunajske ceste (nekoč res) Titovo poteza, ki nam lahko z malo psihologiziranja veliko pove o pošiljatelju vabila.

Očitno je del nekdanjih slovenskih veleposlanikov obtičal v miselnosti nekdanje jugoslovanske države in sedanje, čeprav so jo, dobro podprti z davkoplačevalskim denarjem, predstavljali v mednarodni javnosti, ne jemljejo za svojo, temveč se nostalgичno ozirajo po starih dobrih časih Titove zunanjepolitične neuvrščenosti in notranjepolitične diktature. Z uradnim dopisom, ki je predsedni-

ka republike namesto na Dunajsko poslal na Titovo cesto, so se Toš & Co. poživžgali na znano odločbo ustavnega sodišča, ki je ob poskusih ljubljanske levičarske oblasti po (po) cestnem oživljanju titoističnega kulta jasno povedalo: »Simbolna razsežnost Titove ceste je neločljivo povezana s simbolnim pomenom imena

Tunne Kelam Foto: B. Š.

Tito. Dejstvo, da je bil Josip Broz Tito dosmrtni predsednik nekdanje SFRJ, pomeni, da prav njegovo ime v največji meri simbolizira nekdanji totalitarni režim. Ponovno uvedbo ulice, poimenovane po Josipu Brozu Titu kot simbolu jugoslovanskega komunističnega režima, je mogoče objektivno razumeti kot priznanje nekdanjemu nedemokratičnemu režimu. V Republiki Sloveniji, kjer se je razvoj demokracije in svobodne družbe, ki temelji na spoštovanju

VSAKO DREVO SPOZNA MO NJEGOVH SADOVIH.

človekovega dostojanstva, začel s prelomom s prejšnjo ureditvijo, je oblastno povečevanje komunističnega totalitarnega režima s poimenovanjem ceste po voditelju tega režima protiustavno.«

KO MALENKOSTI POSTAJAJO GLAVNA USMERITEV

Ali se *post festum* zaletavamo v malenkost? Seveda. A z razlogom. Teh malenkosti v slovenski družbi je toliko, da so prenehale biti komični spodsljaji, temveč postajajo s stopnjujočim se neokomunizmom in zavračanjem evropske ideje najglasnejša usmeritev slovenske (zunanje in notranje) politike, če posežemo po naslovu predsednikovega predavanja.

Iskreno je treba priznati, da je evropske partnerje takšna usmeritev, ki ni le slovenska posebnost, doslej malo zanimala. Eno večjih razočaranj, s katerim so se morali soočiti demokratični politiki evropskega jugovzhoda, ko so postali člani ustanov Evropske zveze, je bilo majhno ali celo nikakršno zanimanje zahodnoevropskih kolegov za njihove izkušnje za časa totalitarizma, na kar tranzicijska levica v večini nekdanjih komunističnih držav še vedno računa.

Ko smo se v Evropskem parlamentu nedavno pogovarjali z vodjo estonske delegacije Evropske ljudske

stranke Tunnejem Kelamom, sicer zgodovinarjem, ki je moral zaradi svojega oporečništva pod Sovjeti leta delati kot nočni delavec na perutinski farmi, in pobudnikom ustanovitve prve demokratične stranke v Sovjetski zvezi, ki je bila ena ključnih sil za vnovično osamosvojitve Estonije izpod sovjetske okupacije, je odkrito spregovoril o nujnosti enakopravne vključitve zgodovine jugovzhodne Evrope v skupno evropsko zgodovino.

Če te integracije ne bomo dosegli, je prepričan Kelam, bomo na stari celine še naprej razdeljeni z berlinskim zidom – sicer ne iz zidakov, pač pa z miselnim zidom, ki je v marsičem trdnjši od fizičnega. S tem pa tlakujemo pot svojevrstnemu političnemu rasizmu, ki žrtve totalitarizmov neupravičeno deli na dve neenaki kategoriji. Na eni strani so žrtve totalitarnega nacizma, ki so v polnosti priznane in jim je na evropski ravni zajamčeno, da se to, kar so pretrpele, ne bo nikoli ponovilo, na drugi strani pa so žrtve totalitarnega komunizma, ki so prepuščene (v tem primeru zlorabljenemu) načelu subsidiarnosti, češ, vsaka država naj zase odloči, kako bo ravnala z njimi. Ker pa te odločitve v veliki meri krojijo postkomunistične elite, ki so – Estonija tako kot Slovenija pri tem ni izjema – v času tranzicije ohranile oziroma si prigrabile nove politične in ekonomske privilegije, to vprašanje ni rešeno, kot bi moralo biti, temveč vedno bolj podvrženo svojevrstni amneziji.

VENDARLE SE PREMIKA

Resolucija Evropskega parlamenta o evropski zavesti in totalitarizmu (2009), dan spomina na žrtve vseh totalitarnih in avtoritarnih režimov, Platforma evropskega spomina in vesti, ki povezuje mrežo muzejev in raziskovalnih ustanov, publikacije, ki ponujajo vpogled v zgodovino 20. stoletja jugovzhodne Evrope (npr. knjiga *Ponovna združitev Evrope*) – vse to in še kaj so koraki, pri katerih je Kelam sodeloval in s katerimi želi evropsko naravnani politiki iz nekdanjih komunističnih držav zdramiti vest Zahodne Evrope. Ali je ta otopela morda tudi zato, ker v komunizmu še vedno vidi nekakšen »emancipatoričen« projekt? Kelam odgovarja: Morda, a potem bi bilo dobro, da bi vsi, ki tako mislijo, prebrali esej francoskega filozofa Alaina Besancona, ki je v delu *Stoletje grozot* pisal o nacizmu in komunizmu. Njegov sklep je jasen: Vsako drevo spoznamo po njegovih sadovih. Kljub vsem visokim idejam so vsi komunistični sistemi brez izjeme končali na isti način – z množičnim zatiranjem in popolnim zanikanjem osebne svobode.

Tudi v tej luči velja pogledati titoistični lapsus slovenskih veleposlaniških stárost. Iz njega nam namreč govori (pod)zavest tranzicijskih elit. Zdi se, da vsaj krščanskodemokratski del evropske politike postaja ne le pozornejši, temveč jasno kritičen do takšnih pojavov. Socialiste pa tako ali tako tudi na evropski ravni vodi vodja bolgarskih (post)komunistov ... ■

BOGOMIR ŠTEFANIČ